

Undervisning af tosprogede elever

Lundergårdskolens Sprogcenter

I skolens Sprogcenter undervises **tosprogede elever** i dansk som andetsprog. Tosprogede elever er elever, som i deres hverdag møder og har brug for mere end ét sprog – typisk et modersmål, som tales i hjemmet og er redskab for opdragelse og udvikling af tænkning og identitet – og et andetsprog, som tales i det omgivende samfund og derfor er et nødvendigt redskab for kontakt med og deltagelse og uddannelse i dette. Tosprogede elever har altså **dansk som andetsprog**.

Disse elever har ofte behov for – og derfor ret til undervisning i dansk som andetsprog gennem hele skoletiden.

Denne undervisning gives ifølge ”Bekendtgørelse nr. 690 af 20.06 2016” samt forenklede fælles mål (basisundervisning samt supplerende undervisning i dansk som andetsprog).

Formålet med undervisningen er, at eleverne bliver i stand til at forstå og anvende **talt og skrevet dansk**.

Undervisningen skal fremme elevernes lyst til **at bruge dansk** og udvikle deres personlighed. Med udgangspunkt i den enkelte elevs sproglige og kulturelle forudsætninger skal sprogindlæringen og viden om dansk kultur udvikle forudsætninger for en **aktiv og ligeværdig** deltagelse i skole, uddannelse og samfund.

Hvorfor undervisning i Sprogcenteret?

Det danske sprog er et vigtigt redskab for uddannelse og dannelse i den danske skole. Elevernes sproglige forudsætninger på dansk bliver dermed helt afgørende for deres muligheder for at deltage i og få udbytte af skolens undervisning.

Elever med dansk som modersmål har generelt som fælles forudsætning, at de møder i skolen med en sproglig ”basis” på dansk: De behersker det danske lydsystem, de kender sprogets grundlæggende sociale funktioner, de udtrykker tanker, følelser, forestillinger m.v. ved brug af sprogets sætningsopbygning og bøjningsformer – og de har ved skolestart et gennemsnitligt ordforråd på ca. 8000 ord.

Denne basis udbygges, nuanceres og videreudvikles gennem skolens undervisning. I danskfaget bygges skriftsproget på, de sproglige udtryk varieres og nuanceres, og der arbejdes med bevidsthed om de sproglige strukturer, eleven allerede behersker.

Tilegnelsen af kundskaber og færdigheder i alle fag medfører en gennemsnitlig udvidelse af ordforrådet med 2 – 3000 ord om året i de første skoleår.

Tosprogede elever har generelt som fælles forudsætning, at de har udviklet den sproglige basis på modersmålet, men ofte først ved mødet med det danske samfund – evt. først ved mødet med skolen – påbegynder tilegnelsen af det danske sprog. Disse elever skal på samme tid opbygge en sproglig basis, som kan være redskab for at modtage undervisning på dansk, og ”indhente” den udvidelse af ordforrådet, som jævnaldrende danske elever får gennem skolens undervisning. En sprogundervisning i dansk med udgangspunkt i elevernes forudsætninger er derfor afgørende for deres muligheder for at få udbytte af en undervisning, som foregår på dansk.

Mangelfulde dansksproglige færdigheder vil selvsagt medføre faglige problemer i alle fag, hvor disse færdigheder er et nødvendigt redskab.

Hvor danske elevers problemer med at læse en tekst eksempelvis oftest skyldes problemer med den læsetekniske afkodning, skyldes tosprogede elevers problemer derimod oftest, at de mangler det sproglige fundament for at forstå det, de læser.

Hvor danske elever eksempelvis normalt kan koncentrere sig om tilegnelsen af de forskellige fags kundskabsindhold, færdigheder og arbejdsformer, støder tosprogede elever ofte på en næsten uovervindelig barriere i form af et stort ukendt ordforråd knyttet til det enkelte fag.

En fortsat undervisning i dansk som andetsprog efter modtageundervisningen er derfor en afgørende forudsætning for elevernes udbytte af undervisningen i alle skolens fag.

Endvidere er det vigtigt, at alle lærere på Lundergårdskolen har fokus på sproget til gavn for danske og tosprogede elever.

Sprogcenteret tilbyder i perioder kursusforløb på forskellige tidspunkter i elevens skoletid f.eks. Lytteforståelse, læs med udbytte, brug af opslagsbøger, faglitteratur, procesorienteret skrivning, mundtlig formulering og prøveforberedelse.

Elever, som begynder undervisningen i børnehaveklassen med et vist kendskab til det danske sprog, vil deltage i den almindelige undervisning i klassen.

Efter behov får alle tosprogede elever i børnehaveklasserne tilbud om supplerende undervisning i dansk som andetsprog 2 - 3 lektioner ugentligt i Miniklassen. Der arbejdes med emner, som har tilknytning til børnehaveklassens arbejde, og hvad der foregår i forskellige kulturer – specielt den danske f.eks. huse, natur, redskaber i hjemmet, eventyr, årstider, bondegården etc.

Sprogundervisningen varetages i dette skoleår af Ane Bøgeskov Madsen i samarbejde med børnehaveklasselederne.

Det enkelte barns sproglige udvikling følges nøje. Der foretages løbende evaluering og barnets sprog testes.

Undervisningen i sprogcenteret

Det er Sprogcenterets opgave at give undervisning i dansk som andetsprog ud fra Forenklede fælles mål. Denne undervisning træder principielt i stedet for undervisningen i dansk som modersmål (dansk) – og kan derfor ikke forstås som støtteundervisning hertil. Målet med undervisningen er opbygning af de **sproglige færdigheder**, som er redskaber i samtlige fag – og i skole, uddannelse og samfund generelt. Undervisningen har derfor fokus på udviklingen af en funktionel kommunikativ kompetence på dansk med udgangspunkt i elevens sproglige forudsætninger på modersmålet, dansk og andre sprog. Der arbejdes med sprogtilegnelse, sproghandlinger, sprogfærdighed og sprogbevidsthed. Desuden arbejdes med **kulturbevidsthed** – med kendskabet til den danske kultur og udvikling af kulturel kompetence. En del af den samfundsmæssige og kulturelle viden, danske elever tilegner sig gennem opvæksten, vil således være indeholdt i denne undervisning.

Selvom de grundlæggende færdigheder (se, lytte, tale, læse og skrive) er de samme, som i faget dansk if. Fælles mål, er der således tale om en ganske anden undervisning.

En struktureret undervisning i dansk som andetsprog må tage udgangspunkt i en jævnlig analyse af elevens aktuelle sproglige forudsætninger og behov.

Materialerne må sprogligt og indholdsmæssigt være tilrettelagt, så de muliggør et funktionelt arbejde med sproget – og er i overensstemmelse med elevernes alder, læsefærdigheder samt sproglige og kulturelle forudsætninger.

Det kan være irrelevant og uhensigtsmæssigt, hvis undervisningstiden i sprogcenteret anvendes til at hjælpe eleverne med hjemmeopgaver eller andet til faget dansk (eller andre fag). Sprogcenterlæreren må altid foretage en kritisk vurdering af, hvorvidt opgaver eller materialer fra klassens undervisning kan anvendes relevant i undervisningen i dansk som andetsprog. For elever, som kun deltager i få danstimer i klassen, vil det ofte være mere hensigtsmæssigt, at sprogcenterlæreren "giver lektier for", som eleverne kan arbejde med i timerne på klassen.

Det internationale samfund er i dag præget af megen skriftlig kommunikation, hvorfor dette område også i stigende grad er vigtigt for tosprogede elever.

Samarbejde

Det er derimod både relevant og væsentligt, at sprogcenterlæreren samarbejder med klassens lærere i dansk såvel som andre fag, således at eleven gennem undervisningen i sprogcenteret **forud** for arbejdet med emner og temaer på klassen kan opbygge et redskab hertil i form af ordforråd, sproglige strukturer, kulturel baggrundsviden m.v., som muliggør eller optimerer elevens udbytte af undervisningen på klassen.

- Arbejdet med forforståelsen i sprogcenteret kan måske bevirke, at eleven kan deltage i læsning og diskussion af en roman på klassen.
- Arbejdet med det dertil knyttede ordforråd kan måske give eleven udbytte af det næste natur & teknologi-emne.
- Arbejdet med passivformerne kan måske medføre, at eleven kan læse opskrifterne i de følgende madkundskabstimer – osv.

Et sådant samarbejde stiller store krav til fleksibilitet, langsigtet planlægning og åbenhed, tid og vilje til den nødvendige kommunikation – men er uvurderligt for en effektiv udnyttelse af ressourcerne i sprogcenteret og sammenhæng og perspektiv i elevens undervisning.

Sprogcenterets undervisning i dansk som andetsprog gives normalt uden for klassens rammer. Men i forbindelse med visse emner og aktiviteter (som f.eks. konkret emnearbejde, storyline-forløb, procesorienteret skrivning, projektopgaver o.l.) vil det være muligt gennem undervisningsdifferentiering at arbejde samtidigt med dansk som modersmål og dansk som andetsprog. I så fald vil det være udbytterigt, at sprogcenterlæreren deltager i undervisningen på klassen sammen med de tosprogede elever. Det stiller dog store krav til den fælles planlægning. Især ved elevernes udslusning i et nyt fag kan det være hensigtsmæssigt, at sprogcenterlæreren deltager i undervisningen sammen med faglæreren. Der kan også være tale om holdundervisning i eller uden for klassen i kortere tidsrum.

Når timerne i dansk som andetsprog erstatter elevens timer i dansk som modersmål, vil klasselæreren af og til være den lærer, som ser klassens tosprogede elev(er) mindst. Det kræver derfor særlig opmærksomhed at inddrage disse elever - og deres særlige behov – i samtaler med klassen, sociale aktiviteter, forældresamarbejde, informationer m.v. Ofte er det hensigtsmæssigt at sprogcenterlæreren ud fra sin særlige viden og kendskab til eleven indgår i en del af klasselærerfunktionerne. Også dette kræver et nært samarbejde. Der kan være behov for oversættelser af meddelelser eller tolkning ved skole-hjemsamtaler – ret gerne henvendelse til koordinatoren: Laila Christiansen.

Modtageundervisning

Har eleven været i Danmark under 2 år tilrettelægges en særlig basisundervisning i dansk som andetsprog.

Med udgangspunkt i barnets tidligere skolegang, dets erfaringsverden, sproglige og følelsesmæssige tilstand møder barnet udfordringer, der giver mulighed for en personlig og faglig udvikling.

Elever, som kommer til Danmark i løbet af skolealderen vil normalt have 10 - 12 timer i sprogcenteret. Eleverne tilknyttes en klasse og deltager straks i de praktisk/musiske fag. Efter ca. ½ år kommer barnet med i matematikundervisningen. Efter 1½ - 2 år, når eleven har tilstrækkelige færdigheder i at forstå og anvende dansk til at kunne følge undervisningen i den almindelige klasse, udsluses eleven til dansk- og evt. orienteringsfag. Det hele afhænger af elevens alder og formåen.

Det betyder ikke, at eleven er "færdig" med tilegnelsen af det danske sprog. Det er en **livslang proces!!**

Tosprogede elever i klassen

Det påhviler alle lærere at have opmærksomhed på alle elevers sproglige og faglige udvikling. Med nye forenkledede mål er dansk som andetsprog inkluderet i alle fag.

At alle lærere påtager sig **sproglæreridentitet** kan f.eks. betyde opmærksomhed på:

- Navne og stednavne i materialer f.eks. at lade være med at gå ud fra som givet at Helle er et pigenavn, mens Helge er et drengenavn. Eller at Skagen er et stednavn
- Kulturbundet ordforråd. Danmark er et gammelt landbrugsland. Det afspejles i ordforrådet f.eks. at slå vand på en gås, at bringe nogen i fedtefadet, at tage tyren ved hornene, at gennempløje noget, at så tvivl om,...Elever der kommer fra et land, hvor søfart har spillet en central rolle, vil i deres modersmålskompetence have ordforråd, som muligvis afspejler dette
- Ord der hører sammen, hvor små forskelle i ordvalg, kan give store betydningsforskelle. Det kan være ordforbindelser som at holde af, at holde med, at holde til, at holde sig, at holde op, at holde inde, at holde hen,..
- Sprogbrug, f.eks. forskelle i brug af bydemåde i de naturvidenskabelige fag og i daglig tale. I de naturfaglige fag er det legitimt at skrive/sige: Varm væsken, mål temperaturen, kog vandet, spejl billedet, men i daglig kommunikation vil det være ufint at sige: Luk vinduet, åbn døren, giv mig kaffe. Kun når man har noget at tilbyde går det an at bruge bydemåde, f.eks. tag en kop kaffe,...
- Forskelle på hvad almindelige ord er i skrift og tale. Ord der er almindelige i skriftsprog/lærebøger er det ikke nødvendigvis i talesproget, f.eks. henblik, forbundet, formå, anvende, foreløbig, afhænge
- Førfagligt ordforråd. Elever der ikke har tysk som modersmål ved ikke nødvendigvis, hvad en pære, en stikkontakt, et batteri og en fatning hedder på tysk. Hvis danskere skulle læse fysik på tysk, ville sådanne ord være et førfagligt stof dvs. ordforråd som modersmålstalende tyskere ville forstå og aktivt anvende. Tosprogede elever som lærer dansk har ligeledes et førfagligt ordforråd, som skal

læres for at videnstegnelse i fagene kan finde sted. I kristendomskundskab kunne det f.eks. være ord som stjerne, kors, tro, hellig,...

Ofte har tosprogede elever ikke den samme viden om danske forhold som danske elever og bruger ikke altid deres kulturberedskab. Det kan give stor usikkerhed at være forskellig fra mængden. At lokke denne indsigt frem skal ske med indføling. De tosprogede elevers kendskab til andre livsformer er en kilde til viden og oplevelse for klassen, som bør udnyttes.

Som en dimension i alle fag påhviler det alle faglærere at have fokus på elevernes sproglige udvikling. Det, som er godt for tosprogede elever, er som regel også givtigt for danske elever.

Elevplaner

I sprogcenteret udgiver vi årligt elevplaner. Sprogbeskrivelser udarbejdes efter behov.

Lejrskolebilleder

På skolens hjemmeside ligger to små billedsløjfer, som med ord og billeder viser, hvad der kan foregå på en lejrskoletur i henholdsvis 5. og 8. klasse. Billederne er især tænkt til at bruge til enkelte elever og i forbindelse med forældresamarbejdet og kan frit benyttes.

Uddannelses- og erhvervsorientering

Eleverne i 7. - 9. klasse kan tilbydes udvidet uddannelses- og erhvervsorientering på hold eller individuelle samtaler samt evt. skole-hjemsamtaler. Der er mulighed for besøg på uddannelsessteder, efterskoler, erhvervsskoler og arbejdspladser. Målet er, at eleverne bliver i stand til at vælge fag, fritidsinteresser, uddannelse og erhverv, som passer til den enkelte.

Sig til, hvis I mener jeres elever har behov for ekstra vejledning, så er vi i sprogcenteret behjælpelige med at finde det rigtige tilbud.

Vi hjælper også gerne med at forberede og efterbehandle erhvervspraktikken f.eks. påklædning, moral og etik på arbejdspladser, første besøg, kommunikation med arbejdsgiver og ansatte.

Det hele bliver skræddersyet til de enkelte elever.

Organisering

Eleverne undervises i Sprogcenteret individuelt eller på hold. Et hold kan bestå af elever fra flere klasser eller klassetrin, men sammensættes ud fra alder og sproglige forudsætninger. Vi tilstræber at undervisningen varetages af en enkelt eller to sprogcenterlærere for at muliggøre sammenhæng og samarbejde med klassens lærere. Timerne til sprogcenteret bevilges en gang om året i forbindelse med skoleårets planlægning. Vi prøver at tilgodese så mange elever som muligt efter faglærernes indstilling og beskrivelser – på baggrund af hver enkelt elevs behov.

Der gives normalt 2 – 5 timer til dansk som andetsprog i stedet for dansk som modersmål - samt evt. ½ - 3 timers sproglig støtte i forhold til enkelte fag. Den enkelte elevs behov ventes principielt at falde med årene.

Sprogcenter timerne gives imidlertid som en samlet pulje, der ikke er bundet til den enkelte elev eller klasse. Når timerne varetages af relativt få lærere med mange timer i sprogcenteret, muliggøres herved en fleksibel tilrettelæggelse af undervisningen.

Det er således muligt at ændre timetal, holdsammensætning m.v. i årets løb som led i den halvårslige evaluering, når der opstår nye behov, eller når der kommer nye elever. Det er f.eks. også muligt at planlægge et intensivt kursus med et stort antal timer i en periode for en elevgruppe, som derefter "går tilbage til klassen på fuld tid".

Lærerkrafter

Undervisningen i sprogcenteret varetages således bedst af et lærerteam med et stort timetal, som arbejder tæt sammen om tilrettelæggelse og udvikling af denne undervisning. Koordinatoren for tosprogede elever varetager bl.a. opgaver i forbindelse med holddannelse, skemalægning, forældreinformationer, indkøb og tilsyn med materialer, hjemmebesøg, samarbejde med tolk, mødeledelse, kommunens integrationsråd, sprogscole, andre skoler og forvaltning.

Sprogcenterlærere i dette skoleår: ME, ma, jp, db, le, lc, ha, gk, la, lo, va, ab, li og lc.

Sprogcenterets fysiske rammer

Lokalerne i Hus D er indrettet så det signalerer, at her kommer elever fra forskellige lande. Det er af betydning for den status, lyst og selvværd, hvormed de tosprogede elever forbinder denne undervisning. Der er mulighed for at flere elevhold og lærere kan arbejde på samme tid, og der kan arbejdes individuelt.

Vi har en samling af relevante materialer til undervisningen – herunder billedmaterialer, skønlitteratur, faglitteratur, pædagogiske spil, ordbøger, billedbøger m.m.

Spørg gerne hvis du har brug for materialer, idéer eller har spørgsmål vedr. undervisningen.

Skole-hjemvejleder

Hanne Aggerholm har øget fokus på skole-hjemsamarbejdet især i de små klasser. Hun har mulighed for at rådgive, hjælpe og kontakte forældre. Ret gerne henvendelse til Hanne. Hun hjælper gerne med stort og småt.

Afslutning

De nyeste undersøgelser underbygger hypotesen om, at når tosprogede elever møder faglige vanskeligheder, så skyldes det snarere begrænsninger i deres danske ordforråd end intellektuelle begrænsninger. Eleverne har brug for systematisk arbejde med ordforrådet og udvikling af hensigtsmæssige gættestrategier. Sprogindlæring er en livslang

proces. Den faglige og sproglige dimension bør være en naturlig del af den gode lærers praksis.

Når et barn eller forældre oplever accept og imødekommenhed over for det, man står for, er det nemmere at være åben overfor at lære noget nyt – jævnfør et citat af Søren Kirkegaard:

”At man, når det i Sandhed skal
lykkes
én at føre et Menneske hen til et
bestemt
sted, først og fremmest må passe på
at finde ham,
hvor han er og begynde der”.

At udvikle de tosprogede elevers sprog påhviler **alle skolens lærere i alle skolens fag gennem hele skoletiden.**

Det er naturligt, at hele skolens personale opfatter undervisningen af de tosprogede elever og integrationen som vores opgave. Det er en forudsætning for den nødvendige sammenhæng mellem f.eks. udviklingen af dansk sprog og udviklingen af modersmålet og undervisningen i de øvrige fag.

At have tosprogede elever på Lundergårdskolen er en resurse og en enestående mulighed for at trække verden ind i klasserne.

Når alle er forskellige er ingen anderledes.

Du er altid velkommen med store og små spørgsmål vedr. dine tosprogede elever.

Laila Christiansen

Koordinator for de tosprogede elever
på Lundergårdskolen